

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 11 12
COM(2025) 790 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

ES pilietinės visuomenės strategija

1. ĮVADAS

Atvira pilietinė erdvė, kurioje veikia gyvybinga pilietinė visuomenė, yra mūsų demokratijos pagrindas. Pilietinė visuomenė atlieka svarbų vaidmenį mūsų visuomenėse – prisideda prie politikos formavimo, bendradarbiauja su vyriausybėmis, kad būtų įgyvendinama viešoji politika, teikia socialines ir bendruomenines paslaugas bei paramą, didina informuotumą svarbiais socialiniais klausimais ir atstovauja įvairioms pažeidžiamoms grupėms. Pilietinės visuomenės indėlis labai svarbus didinant piliečių įsitraukimą ir demokratinį dalyvavimą, taip pat skatinant įtraukias viešas diskusijas, į jas, be kita ko, aktyviai įtraukiant jaunimą. Pilietinė visuomenė taip pat atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant demokratinę stabdžių ir atsvarų sistemą, nes padeda stebėti politikos formavimą bei sprendimų priėmimą ir skatina skaidrumą bei atskaitomybę.

Pilietinė visuomenė, veikianti vietos, regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis tiek ES, tiek už jos ribų, padeda **propaguoti ir saugoti vertybes, įtvirtintas Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 2 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje** (toliau – Chartija). Pripažįstant svarbų pilietinės visuomenės vaidmenį, Europos Sąjungos steigimo sutartyse nustatyta, kad ES institucijos turėtų bendradarbiauti su ja ir palaikyti atvirą, skaidrų bei nuolatinį dialogą ir kuo atviriau vykdyti savo darbą, kad būtų užtikrintas įtraukus ir aktyvus pilietinės visuomenės dalyvavimas¹.

ES politikos formavimas grindžiamas bendradarbiavimu su pilietine visuomene. Įvairios ES lygmens priemonės ir procesai suteikia pilietinei visuomenei galimybę išreikšti savo nuomonę ir dalyvauti rengiant, įgyvendinant, stebint ir vertinant ES teisės aktus bei politiką, o Komisija daugelyje politikos sričių yra užmezgusi struktūrinį pilietinės visuomenės dialogą. Be to, pilietinės visuomenės organizacijos (PVO) teikia konsultacijas ir ekspertines žinias dalyvaudamos Komisijos ekspertų grupių ir kitų atitinkamų forumų veikloje. **Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK)** taip pat atlieka svarbų vaidmenį pristatant organizuotos pilietinės visuomenės nuomonę Europos lygmeniu.

ES vis labiau pripažįsta, jog pilietinei visuomenei reikia **įgalinančios, saugios ir palankios aplinkos** visoje ES, kad **šis bendradarbiavimas būtų veiksmingas**². Tai apima **tinkamą PVO ir žmogaus teisių gynėjų**, kurie susiduria su apskritai mažėjančia pilietine erdve, taip pat grasinimais ir išpuoliais, susijusiais su jų darbu, **apsauga**³. Tvari ir skaidri **finansinė parama** taip pat labai svarbi klestinčiai pilietinei visuomenei, taip pat siekiant užtikrinti, kad PVO galėtų veikti nepriklausomai.

Remiantis esamomis sistemomis ir [2024–2029 m. politinėse gairėse](#) nustatytu įsipareigojimu stiprinti bendradarbiavimą su PVO ir užtikrinti, kad jos būtų remiamos ir apsaugotos kasdieniame darbe, ES pilietinės visuomenės strategijoje nustatomi konkretūs veiksmai tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis, įskaitant ES išorės veiksmus. Šiais veiksmais siekiama trijų pagrindinių tikslų:

¹ES sutarties 11 straipsnis; SESV 15 straipsnio 1 dalis.

² Žr. [2020 m. Chartijos taikymo strategiją](#) ir [2022 m. Chartijos ataskaitą](#), [2022 m. Europos Parlamento pranešimą dėl mažėjančios pilietinės visuomenės erdvės Europoje](#), Tarybos išvadas „[ES pagrindinių teisių chartijos taikymas](#)“.

³Chartijos 11 ir 12 straipsniai.

- stiprinti veiksmingą ir prasmingą bendradarbiavimą su pilietine visuomene kaip partnere valdymo srityje;
- užtikrinti atvirą, saugią ir įgalinančią pilietinę erdvę teikiant paramą ir apsaugą pilietinės visuomenės organizacijoms;
- remti pilietinės visuomenės organizacijas skiriant tinkamą, tvarų ir skaidrų finansavimą.

Komisija sukurs **Pilietinės visuomenės platformą**, kuri bus nuolatinė ir struktūrizuota jos bendradarbiavimo su PVO, visų pirma propaguojančiomis demokratiją, teisinę valstybę, lygybę ir pagrindines teises, kaip nustatyta Politinėse gairėse, sistema ES vertybių puoselėjimui svarbiose srityse.

Strategijoje taip pat nustatyta bendra sistema, kuria Komisija galės remtis ir stiprinti bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis. Pripažįstant, kad kiekvienoje politikos srityje gali būti nustatyti konkretūs reikalavimai ir skirtingi bendradarbiavimo mechanizmai, Strategija nesiekia jų standartizuoti. Vietoje to joje nustatytas **pagrindinių principų rinkinys**, kuriuo bus remiamasi kaip bendra sistema vedant specialius dialogus su pilietine visuomene visuose politikos sektoriuose, daugiausia dėmesio skiriant pagrindiniams dialogo parametrams, pavyzdžiui, partnerystei, skaidrumui, atstovavimui ir atskaitomybei. Nustatant šiuos principus Strategijoje visapusiškai atsižvelgiama į jau egzistuojančius institucinius mechanizmus, visų pirma per EESRK, ir jie papildomi.

Strategija siekiama stiprinti veiksmus tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis, glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis ir plėtros šalimis⁴, kad būtų propaguojama ir palaikoma klestinti pilietinė erdvė. Ja taip pat siekiama skatinti **didesnį ES vidaus ir išorės veiklos** šioje srityje **nuoseklumą**. Siekiant šių tikslų labai svarbus ES institucijų ir įstaigų, įskaitant Europos išorės veiksmų tarnybą (EIVT), EESRK ir ES pagrindinių teisių agentūrą (FRA), tarpusavio bendradarbiavimas ir bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis. Nuoseklus požiūris ir tvirtas bendradarbiavimas sustiprins bendros atsakomybės jausmą, kuris bus naudingas visai visuomenei, nes bus stiprinamas demokratinis dalyvavimas, atsparumas ir visuomenės pasitikėjimas. Ši strategija papildo **Europos demokratijos skyde** nustatytus veiksmus.

Rengdama Strategiją, Komisija informaciją surinko išsamių konsultacijų su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais metu⁵. Strategijoje taip pat remtasi [EESRK nuomone](#), valstybių narių pateikta informacija ir diskusijomis su FRA, Europos Parlamentu bei Europos regionų komitetu.

2. PILIETINĖ VISUOMENĖ KAIP VALDYMO PARTNERĖ. VEIKSMINGO IR PRASMINGO BENDRADARBIAVIMO STIPRINIMAS

Pilietinė visuomenė prisideda prie **veiksmingesnio, įtraukesnio ir reprezentatyvesnio politikos formavimo ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis**. Svarbus tvirto ir įtraukaus

⁴Šalys kandidatės ir potencialūs kandidatai, siekiantys narystės ES, bus įtraukti vykdant atitinkamus veiksmus ir asocijuoti su Strategija panašiai kaip ir valstybės narės. Strategijoje pripažįstama, kad pilietinė erdvė valstybėse narėse ir plėtros šalyse yra vientisa bendra erdvė.

⁵Šios konsultacijos apėmė viešų konsultacijų apklausą, „Eurobarometro“ apklausą ir tikslinių konsultacijų susitikimus su PVO, paramos teikėjais, tarptautinėmis organizacijomis ir nacionalinėmis žmogaus teisių institucijomis. Komisija konsultavosi su jaunimo pilietinės visuomenės organizacija, atlikdama poveikio jaunimui patikrą.

politikos formavimo proceso elementas – užtikrinti, kad pilietinės visuomenės organizacijos galėtų prasmingai dalyvauti viešajame gyvenime ir išsakyti savo nuomones taikant skaidrius procesus.

Strategijoje **pilietinės visuomenės organizacijos (PVO)** plačiai suprantamos kaip visos **nevalstybinės, pelno nesiekiančios, nepriklausomos, nešališkos ir nesmurtinės organizacijos**, per kurias žmonės siekia bendrų tikslų bei idealų ir juos gina⁶. Tai yra savarankiški, nuo vyriausybės ar verslo interesų nepriklausomi subjektai – neformalios, pusiau oficialios ar oficialios grupės, veikiančios narystės ar motyvų pagrindu arba orientuotos į paslaugas⁷. Jie gali veikti vietos, regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis ir būti administruojami savanorių ir (arba) apmokamų darbuotojų.

Žmogaus teisių gynėjai paprastai suprantami kaip asmenys, grupės ir visuomenės organai, skatinantys ir ginantys visuotinai pripažintas žmogaus teises ir pagrindines laisves, įskaitant vaikų teises⁸.

Strategijoje daugiausia dėmesio skiriama PVO ir žmogaus teisių gynėjams. Strategija netaikoma bendradarbiavimui su socialiniais partneriais (pavyzdžiui, darbdavių ir darbuotojų atstovais) dėl jų ypatingo statuso pagal ES teisę, kaip pripažįstama SESV 154 straipsnyje.

Laikantis ES vertybių, Strategija apima **atskaitingas, nepriklausomas ir skaidrias PVO**, kurios laikosi ES įsipareigojimo gerbti žmogaus orumą, laisves, demokratiją, lygybę, teisinę valstybę bei pagrindines teises ir veikia atsižvelgdamos į jį.

Europiečiai aiškiai pripažįsta PVO indėlį – 87 proc. [2023 m. „Eurobarometro“ apklausos](#) respondentų manė, kad šios organizacijos atlieka svarbų vaidmenį propaguojant ir apsaugant demokratiją ir kitas ES vertybes, kaip antai pagarbą pagrindinėms teisėms, be kita ko, skatindamos informacija pagrįstas ir pliuralistines demokratines diskusijas. 42 proc. [2025 m. „Eurobarometro“](#) apklausos respondentų nuomone, svarbiausia pilietinės visuomenės darbo sritis yra korupcijos atskleidimas, po jo – asmens teisių gynimas (41 proc.), paslaugų teikimas (39 proc.) ir vyriausybės veiksmų stebėseną (28 proc.).

2.1. Bendradarbiavimo ir dialogo su pilietine visuomene stiprinimas

Pilietinė visuomenė atlieka svarbų vaidmenį – teikia konsultacijas, paramą ir ekspertines žinias **rengiant ir įgyvendinant ES teisės aktus ir politiką** įvairiuose sektoriuose, pavyzdžiui, žemės ūkio, sanglaudos politikos, kultūros, socialinės politikos, švietimo ir jaunimo, teisingumo ir vidaus reikalų, vartotojų apsaugos, konkurencijos politikos, žiniasklaidos ir skaitmeninės politikos, migracijos ir prieglobsčio, mokslinių tyrimų ir inovacijų, klimato ir aplinkos, judumo, prekybos ir darnaus vystymosi, humanitarinės

⁶Žr. [Komisijos rekomendaciją \(ES\) 2023/2836](#) dėl piliečių ir pilietinės visuomenės organizacijų įsitraukimo ir veiksmingo dalyvavimo viešosios politikos formavimo procesuose skatinimo, [2021–2027 m. ES paramos pilietinės visuomenės organizacijoms plėtros regione gaires](#) ir Komisijos komunikatą [„Demokratijos ir tvaraus vystymosi ištakos. Europos bendradarbiavimas su pilietinės visuomenės organizacijomis išorės santykių srityje“](#). Šioje strategijoje vartojamos sąvokos „pilietinės visuomenės organizacijos“ apibrėžtis nėra teisiskai privaloma, o pagal ES teisę, pavyzdžiui, ES [finansinį reglamentą](#), šiame komunikate nurodytoms organizacijoms gali būti taikomi konkretūs reikalavimai.

⁷Pavyzdžiui, bendruomeninės organizacijos, religinės organizacijos, nevyriausybinių organizacijos, labdaros organizacijos, fondai, jaunimo bei socialiniai judėjimai ir kooperatyvai.

⁸Strategijoje terminas „PVO“ reiškia ir pilietinės visuomenės organizacijas, ir žmogaus teisių gynėjus, tačiau neapima asmenų ar grupių, kurie vykdo arba propaguoja smurtą. Žr. [ES gairių dėl žmogaus teisių gynėjų](#) 2 ir 3 punktus ir [ES kovos su strateginiais ieškiniais dėl visuomenės dalyvavimo \(SLAPP\) direktyvos](#) 11 konstatuojamąją dalį.

pagalbos ir tarptautinio bendradarbiavimo bei plėtros politikos. Apskritai jos padeda propaguoti ir ginti Chartijoje⁹ įtvirtintas teises, užkirsti kelią diskriminacijai ir su ja kovoti, propaguoti aktyvų pilietiškumą ir skatinti jaunimą dalyvauti demokratinuose procesuose. Jos taip pat padeda didinti visuomenės parengtį ir atsparumą¹⁰. Jos yra svarbios partnerės stebint, kaip įgyvendinamos su stojimu į ES susijusios reformos, ir jų įgyvendinimo pažangą, taip pat derybas plėtros kontekste.

ES lygmeniu veikia **įvairūs bendradarbiavimo mechanizmai**, kurie leidžia PVO prisidėti per visą politikos formavimo ciklą – nuo pradinių iniciatyvų rengimo etapų iki įgyvendinimo etapo – visose politikos srityse. Pavyzdžiui, visus atsiliepimus apie pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, vertinimus, tinkamumo patikras ir komunikatus galima pateikti portale „Išsakykite savo nuomonę“ per viešas konsultacijas.

Bendradarbiaudama su PVO Komisija naudojami įvairiomis **konsultacijų** priemonėmis. Be [geresnio reglamentavimo priemonių](#), naudojamos oficialaus dialogo struktūromis, kaip antai **dialogais įgyvendinimo klausimais, jaunimo politikos dialogais, patariamosiomis tarybomis**, taip pat **ekspertų grupėmis** ir kitais lanksčiais formatais (pavyzdžiui, *ad hoc* tikslinėmis konkrečių klausimų grupėmis arba suinteresuotųjų subjektų platformomis ir tinklais). Nacionaliniu lygmeniu [ES savivaldos tinklas](#), kurį bendrai administruoja Komisija ir Regionų komitetas, ir [„Europe Direct“ centrai](#) gali padėti užmegzti ryšius ir bendradarbiauti su pilietine visuomene vietoje. Komisija ir ES delegacijos taip pat reguliariai bendradarbiauja su PVO plėtros šalyse ir trečiosiose valstybėse.

Įvairiose politikos srityse vedami **specialūs pilietinės visuomenės dialogai**. Pavyzdžiui, struktūrinis pilietinės visuomenės dialogas užimtumo ir socialinės politikos srityje užtikrinamas [Europos semestro](#) procesu, o pilietinės visuomenės organizacijos yra svarbios partnerės įgyvendinant [Europos socialinių teisių ramstį](#). Pilietinės visuomenės dialoguose kartais taip pat dalyvauja konkretūs sektorių suinteresuotieji subjektai. Pavyzdžiui, organizacijos, atstovaujančios kaimo bendruomenėms įgyvendinant [Kaimo pakta](#) pagal Žemės ūkio ir maisto sektoriaus viziją, arba pagal SESV 17 straipsnį palaikomas dialogas su religinėmis ar nereliginėmis grupėmis. [Europos negalios klausimų platformoje](#) remiamas bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis ir pilietine visuomene įgyvendinant [Neįgalųjų teisių strategiją](#), o [ES vaikų dalyvavimo platformoje](#) propaguojama vaikų teisė būti išklausytiems vykstant sprendimų priėmimo procesui ir remiamos pilietinės visuomenės pastangos skatinti vaikų dalyvavimą¹¹.

Pilietinės visuomenės platforma, kuri pradės veikti 2026 m., sustiprins **dialogą ES vertybių klausimais**. Tai bus **reguliari ir struktūrizuota** dialogo dėl ES vertybių apsaugos ir propagavimo **sistema**, kuria racionalizuojamas ir stiprinamas bendradarbiavimas pagrindinių teisių, demokratijos, lygybės ir teisinės valstybės srityse ir suteikiama galimybė spręsti problemas, su kuriomis susiduria šiose srityse dirbančios

⁹Taip pat žr., pavyzdžiui, [2022 m. metinę ES pagrindinių teisių chartijos taikymo ataskaita](#).

¹⁰[Bendras komunikatas](#) dėl ES pasirengimo krizėms strategijos.

¹¹Kiti pavyzdžiai: [naujasis europinis bauhausas](#), Vyrų ir moterų lygių galimybių patariamasis komitetas, [ES jaunimo suinteresuotųjų subjektų grupė](#), [ES pilietinės visuomenės kovos su prekyba žmonėmis platforma](#), [Migrantų nuomonės migracijos, prieglobsčio ir integracijos srityje ekspertų grupė](#), [Pilietinės visuomenės forumas narkotikų klausimais](#), [ES ir NVO žmogaus teisių forumas](#), [pilietinės visuomenės dialogai prekybos klausimais](#), [Kovos su rasizmu pilietinės visuomenės forumas](#), [ES aukų teisių platforma](#), [Europos romų platforma](#), [Vartotojų politikos patariamoji grupė](#).

PVO¹². Platforma sudarys palankesnes sąlygas keisti informaciją apie Strategijos tikslus, siekiant stiprinti bendradarbiavimą, paramą ir apsaugą, sudaryti sąlygas laiku ir prasmingai prisidėti prie politikos formavimo, taip pat apie finansavimą.

Siekdama padidinti informacijos matomumą bei prieinamumą ir sudaryti palankesnes sąlygas PVO bendradarbiauti, Komisija sukurs Pilietinės visuomenės platformai skirtą **interneto svetainę**, kurioje skelbs informaciją apie platformos darbą ir susijusius išteklius, taip pat informaciją apie Komisijos dialogus su pilietine visuomene kitose politikos srityse. Taip organizacijoms bus sudarytos sąlygos lengvai rasti informaciją, datas, dalyvavimo reikalavimus ir jos turės galimybę pareikšti susidomėjimą dalyvauti įvairiuose dialoguose.

Komisija kartu su EESRK rengs **metinį aukščiausiojo lygio susitikimą**, kuris bus platformos dalis, kad plėtotų vykstančių dialogų sinergiją ir aptartų strateginius prioritetus.

Platformos struktūra bus lanksti ir pritaikoma, kad būtų galima reaguoti į kintančius poreikius ir prioritetus. Plėtodama platformos veiklą, Komisija remsis esama geriausia savo patirtimi ir atitinkamų suinteresuotųjų subjektų, visų pirma EESRK, ekspertinėmis žiniomis ir FRA [pagrindinių teisių platforma](#). Ilgainiui platforma gali būti išplėsta, kad apimtų kitas politikos sritis.

2.2 Pagrindiniai veiksmingo ir prasmingo dialogo su pilietine visuomene principai

Konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais parodė, kad, nors egzistuoja daug svarbių bendradarbiavimo struktūrų, reikėtų siekti **didesnio jų nuoseklumo**. Pripažįstant, kad siekiant veiksmingo ir prasmingo dialogo jį nuolat reikės pritaikyti prie konkrečių tikslų ir konkrečių sektorių poreikių, Strategijoje pasiūlyti **10 pagrindinių Komisijos ir pilietinės visuomenės dialogo principų**¹³.

Šie pagrindiniai principai turėtų veikti kaip bendra sistema įgyvendinant specialius dialogo su PVO įvairiuose politikos sektoriuose mechanizmus, taikomus tiek Komisijai, tiek PVO. Svarbu, kad pačios PVO užtikrintų savo praktikos ir struktūrų **skaidrumą, atsakingumą ir atitiktį ES vertybėms** ir kad jos dalyvaudamos dialoge būtų atskaitingos ir remtųsi bendrais standartais, taip pat gerbtų ES institucijų vaidmenį ir vadovautųsi finansavimo gavimo gairėmis¹⁴. Šie principai grindžiami įvairių konsultacijų rezultatais, ES politikos dokumentais ir rekomendacijomis, esama geriausia ES praktika ir tarptautiniu lygmeniu parengtais standartais bei praktika¹⁵.

¹²Žr. naujausius duomenis, pavyzdžiui, [Pagrindinių teisių agentūra, „Pilietinės visuomenės apsauga. 2023 m. versija“](#), [FRA konsultacijos dėl pilietinės visuomenės erdvės 2024 m. Pagrindinės išvados](#), konsultacijų dėl ES pilietinės visuomenės strategijos [faktinė suvestinė ataskaita](#).

¹³Šiais principais turėtų būti grindžiami dialogo su PVO mechanizmai, pripažįstant, kad yra daug kitų bendradarbiavimo formų, kaip antai Europos piliečių iniciatyvos, viešos konsultacijos, atviros inovacijos, piliečių mokslas arba atstovaujiamieji patariamieji procesai.

¹⁴Žr. Komisijos paskelbtas [gaires](#).

¹⁵[Faktinė suvestinė ataskaita](#), Komisijos rekomendacija (ES) 2023/2836, EESRK nuomonė SOC/840-EESC-2025, [Europos Tarybos generalinio sekretoriaus 2024–2027 m. veiksmų planas](#) dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo, SG/Inf(2023)28, Europos Tarybos tarptautinių nevyriausybių organizacijų konferencija, „Piliečių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese [geros praktikos kodeksas](#)“, [Atvirų vyriausybių partnerystės dalyvavimo ir bendro kūrimo standartai](#), [EBPO darbinis dokumentas dėl viešojo valdymo Nr. 81](#).

10 pagrindinių dialogo su pilietine visuomene principų

- 1) **Partnerystė**. Bendradarbiaujant turėtų būti skatinamas aktyvus pilietinės visuomenės, kaip partnerės, indėlis formuojant dialogą, nustatant prioritetus ir darbotvarkes, apibrėžiant tikslus ar vertinant rezultatus.
- 2) **Išsamumas**. Dialogu turėtų būti siekiama įtraukti pilietinę visuomenę į įvairius politikos formavimo etapus.
- 3) **Nuspėjamumas ir reguliarumas**. Dialogas turėtų būti nuspėjamo ir reguliaraus proceso dalis ir jį vedant turėtų būti numatyti tinkami terminai nuomonėms pateikti.
- 4) **Skaidrumas**. Turėtų būti užtikrinta aiški komunikacija apie procedūras, tikslus, terminus ir dalyvavimo kriterijus, taip pat galimybė laiku ir tinkamai susipažinti su atitinkamais dokumentais, laikantis taikytinų teisinių reikalavimų.
- 5) **Atstovavimas**. Dalyvių atranka turėtų būti grindžiama organizacijų nepriklausomumu, teisėtumu, reprezentatyvumu ir ekspertinėmis žiniomis, taip pat jų pagarba ES vertybėms.
- 6) **Itraukumas**. Turėtų būti siekiama, kad dialoge dalyvautų pakankamai plataus spektro organizacijos sektorių ir geografinę pusiausvyrą užtikrinti ir būtų tinkamai atsižvelgiama į organizacijas, kurios atstovauja nepakankamai atstovaujamoms, marginalizuotoms ar pažeidžiamoms grupėms.
- 7) **Prieinamumas**. Internetu ar ne internetu vedami dialogai turėtų būti rengiami ir įgyvendinami naudojant tinkamas technologines priemones, kad būtų pašalintos prieinamumo kliūtys ir sudarytos sąlygos dalyvauti visapusiškai ir lygiomis teisėmis.
- 8) **Atskaitomybė**. Atsiliepimai apie tai, kaip dialogas prisideda prie politikos pažangos, turėtų skatinti abipusę atsakomybę ir pasitikėjimą.
- 9) **Išteklių skyrimas**. Kai taikytina, turėtų būti teikiama turima finansinė arba logistinė parama, kad būtų sudarytos sąlygos dalyvauti, atsižvelgiant į visuomeninių ir bendruomeninių organizacijų poreikius, ir užtikrinta, kad jos nebūtų atskirtos dėl ribotų išteklių.
- 10) **Saugumas**. Turėtų būti nustatytos apsaugos priemonės, kuriomis būtų užtikrinta, kad organizacijos galėtų saugiai dalyvauti vedant dialogą, be kita ko, taikant tinkamas asmens duomenų ir konfidencialumo apsaugos priemones.

Šie principai atitinka pagrindinius pilietinio aktyvumo parametrus, nustatytus [Komisijos rekomendacijoje \(ES\) 2023/2836](#), kurioje valstybės narės taip pat raginamos suteikti daugiau galimybių piliečiams ir PVO veiksmingai dalyvauti viešosios politikos formavimo procesuose vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis. Reaguodamos į rekomendaciją, kelios valstybės narės ėmėsi veiksmų, kad užtikrintų jos įgyvendinimą, be kita ko, sukūrė naujas institucines struktūras ir dialogo su pilietine visuomene platformas, parengė gaires dėl konsultacijų sprendimų priėmimo proceso metu, reguliariai

bendradarbiavo su pilietine visuomene visose politikos srityse ir sistemingiau užtikrino pilietinės visuomenės dalyvavimą konsultacijų procesuose¹⁶.

Padaryta didelė pažanga, tačiau PVO vis dar praneša apie tam tikrus trūkumus ir praėjus beveik dvejimėms metams nuo šios rekomendacijos priėmimo reikia **toliau rinkti duomenis** ir imtis **tolesnių veiksmų**, susijusių su jos įgyvendinimu. Todėl Komisija toliau **rems gebėjimų stiprinimą nacionaliniu lygmeniu** šiai rekomendacijai įgyvendinti ir organizuos mainus su valstybėmis narėmis, bendradarbiaudama su EESRK ir FRA. Per mainus daugiausia dėmesio bus skiriama bendradarbiavimui su pilietine visuomene, taip pat paramos jai ir jos apsaugos stiprinimui nacionaliniu lygmeniu.

Komisija taip pat planuoja aktyviau bendradarbiauti su pilietine visuomene per įvairias platformas ir iniciatyvas. Ji įtrauks jaunimą ir organizacijas į įvairius jaunimo forumus, skatins pilietinę visuomenę dalyvauti Piliečių dalyvavimo platformos diskusijose ir supažindins pilietinę visuomenę su piliečių pastabomis Europos piliečių forume, kad padėtų formuoti ES politiką.

Plėtos darbotvarkėje pilietinei visuomenei tenka svarbus vaidmuo. Narystės ES siekiančios valstybės gyvybinga pilietinė visuomenė prisideda prie stojimo proceso. Pilietinės visuomenės dalyvavimas plėtos procese gali padėti piliečiams geriau suprasti reformas, kurios reikalingos stojimo sąlygoms įvykdyti. Siekdama sustiprinti pilietinės visuomenės dalyvavimą šiuose procesuose, Komisija vadovaus darbui, kuriuo siekiama institucionalizuoti ir standartizuoti konsultacijas su PVO šalies viduje pagal asociacijos susitarimus rengiant atitinkamų organų posėdžius ir vykdant tolesnę su jais susijusią veiklą bei stebėseną.

Komisija imsis toliau nurodytų veiksmų.

- Sukurs Pilietinės visuomenės platformą, kad būtų galima aktyviau bendradarbiauti su PVO, kurios aktyviai propaguoja ir gina ES vertybes, numatant galimybę ilgainiui šią veiklą išplėsti į kitas politikos sritis.
- Bendradarbiaudama su EESRK, rengs metinį Pilietinės visuomenės platformos aukščiausiojo lygio susitikimą.
- Skatins vadovautis 10 pagrindinių dialogo su pilietine visuomene principų.
- Bendradarbiaus su pilietine visuomene Komisijos pirmininko jaunimo reikalų patariamojoje taryboje, ES jaunimo suinteresuotųjų subjektų grupėje, vedant ES jaunimo dialogą bei jaunimo politikos dialogus ir skatins pilietinę visuomenę dalyvauti Piliečių dalyvavimo platformoje propaguojamose diskusijose.
- Bendradarbiaus su pilietine visuomene pagal Europos piliečių forumų sistemą, kad PVO užmegztų tarpusavio ryšius, o piliečiai įsitrauktų į ES politikos formavimą.
- Bendradarbiaudama su atitinkamais subjektais, įskaitant EESRK ir FRA, rems nacionalinių gebėjimų stiprinimą ir organizuos mainus su valstybėmis narėmis dėl Komisijos rekomendacijos (ES) 2023/2836 dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo.

¹⁶Pavyzdžiui, Čekijoje, Danijoje, Vokietijoje, Airijoje, Prancūzijoje, Portugalijoje, Latvijoje ir Suomijoje įsteigti keli patariamieji organai, į kuriuos įtrauktos ir PVO, kurie konsultuoja vyriausybę įvairių sričių klausimais (pvz., vaikų teisių, vyresnio amžiaus žmonių teisių, tautinių mažumų teisių ir LGBTIQ+ asmenų lygybės).

- Institucionalizuos ir standartizuos konsultacijas su PVO šalies viduje – pagal asociacijos susitarimus rengs atitinkamų organų posėdžius ir vykdys tolesnę su jais susijusią veiklą bei jų stebėseną.

Valstybės narės raginamos imtis toliau nurodytų veiksmų.

- Stiprinti bendradarbiavimo mechanizmus ir politiką, laikantis Strategijoje nustatytų principų, be kita ko, imtis tolesnių veiksmų, kad būtų visapusiškai įgyvendinta Komisijos rekomendacija (ES) 2023/2836, kiek tai susiję su veiksmingu pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimu.

3. PARAMOS IR APSAUGOS TEIKIMAS. ATVIROS, SAUGIOS IR ĮGALINANČIOS PILIETINĖS ERDVĖS UŽTIKRINIMAS

Klestinčiai pilietinei erdvei¹⁷ reikalinga **palanki teisinė, administracinė ir reglamentavimo aplinka**, kurioje PVO būtų remiamos bei įgalėtų ir kurioje jos būtų apsaugotos ir galėtų laisvai veikti. [2024 m. „Eurobarometro“](#) apklausos dėl teisinės valstybės duomenimis, 86 proc. europiečių mano, jog svarbu, kad žiniasklaida ir pilietinės visuomenės organizacijos visose valstybėse narėse galėtų veikti laisvai ir nepatirdamos spaudimo. Tokiai laisvai ir palankiai aplinkai išlaikyti reikia **stebėti ir veiksmingai reaguoti** sulaukus grasinimų ar patyrus išpuolių.

Parama gyvybingai pilietinei visuomenei tebėra labai svarbus Komisijos darbo visose politikos srityse aspektas; šis įsipareigojimas nurodytas įvairiose strategijose ir politikos dokumentuose¹⁸. [2022 m. metinėje Chartijos taikymo ataskaitoje](#) daugiausia dėmesio skirta pilietinei erdvei, apžvelgtos esamos priemonės ir nustatytos spragos bei tobulintinos sritys; ją papildė Tarybos išvados šia tema¹⁹.

Buvo pasiūlyta keletas priemonių pilietinei erdvei apsaugoti. Pavyzdžiui, [Socialinės ekonomikos veiksmų planu](#) (SEAP) ir [Tarybos rekomendacija dėl socialinės ekonomikos pagrindinių sąlygų sukūrimo](#) siekiama šalinti sisteminės kliūtis, trukdančias tarpvalstybiniam PVO bendradarbiavimui, ir drauge stiprinti PVO – didinti jų gebėjimus, matomumą ir poveikį socialinėje ekonomikoje. Komisija taip pat ėmėsi konkrečių veiksmų, kad sukurtų pilietinei visuomenei palankesnę aplinką, įskaitant priemones, kuriomis siekiama užtikrinti sąžiningą labdaros organizacijų apmokestinimą ir apsaugoti jų galimybes naudotis finansinėmis paslaugomis. Pavyzdžiui, remiantis neseniai priimtu [Reglamentu dėl kovos su pinigų plovimu](#), nustatytos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad PVO nebūtų atsisakoma teikti finansines paslaugas, pavyzdžiui, nebūtų neleidžiama turėti banko sąskaitų, vien todėl, kad jos veikia šalyse, kurios laikomos didelės pinigų plovimo rizikos šalimis²⁰.

¹⁷Pilietinė erdvė – tai „aplinka, sudaranti sąlygas žmonėms ir grupėms – arba „pilietinės erdvės subjektams“ – prasmingai dalyvauti politiniame, ekonominiame, socialiniame ir kultūriniame savo visuomenės gyvenime“ ([JT gairės dėl pilietinės erdvės apsaugos ir skatinimo](#)) arba „teisinių, politinių, institucinių ir praktinių sąlygų rinkinys, būtinas nevyriausybiniais subjektams, kad jie galėtų susipažinti su informacija, reikšti savo nuomonę, bendrauti, organizuoti visuomeninį gyvenimą ir jame dalyvauti“ (EBPO, [Pilietinės erdvės apsauga ir skatinimas](#)).

¹⁸Žr. [2020 m. Pagrindinių teisių chartijos taikymo ES stiprinimo strategiją](#), [2020 m. Europos demokratijos veiksmų planą](#) ir konkrečius pavyzdžius, kaip antai [lygybės sąjungos strategijas](#), [naująjį europinį bauhausą](#) ir [2025–2030 m. vartotojų darbotvarkę](#).

¹⁹Tarybos išvados „ES pagrindinių teisių chartijos taikymas“.

²⁰[Reglamento \(ES\) 2024/1624](#) 21 straipsnio 3 dalis ir 53 konstatuojamoji dalis.

3.1. *Kliūčių ir grėsmių supratimas. Pilietinės erdvės stebėsena*

Suinteresuotieji subjektai praneša apie priemones, kuriomis, jų nuomone, **ribojama aplinka**, kurioje veikia PVO ir žmogaus teisių gynėjai²¹. Tai gali būti neproporcingi ir apsunkinantys registracijos reikalavimai, neteisingos mokesčių deklaracijų teikimo ar finansinių ataskaitų teikimo taisyklės, trūkumai, susiję su galimybėmis gauti finansavimą, nepagrįstos kliūtys gauti finansines paslaugas ir teisiniai reikalavimai, kuriais ribojamos tarpvalstybinės operacijos.

Kai kurios PVO taip pat vis dažniau praneša apie įvairius **grasinius ir išpuolius**, įskaitant išpuolius prieš jų darbuotojus ar patalpas, šmeižto ir dezinformacijos kampanijas arba strateginius ieškinius dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP). Pilietinei visuomenei susirūpinimą taip pat kelia bandymai neteisingai likviduoti asociacijas, išardyti dialogo struktūras, vykdyti diskrecinį lėšų išaldymą ar nutraukti finansavimą arba taikyti neteisėtas stebėjimo priemones. Iš trečiųjų valstybių vykdomos tarpvalstybinės represijos yra vis dažnesnis reiškinys, darantis ypač didelį poveikį žmogaus teisių gynėjams²². Dėl tarpvalstybinio tokių represijų pobūdžio nukentėję žmogaus teisių gynėjai susiduria su didelėmis kliūtimis, kai nori pateikti skundus, siekia apsaugoti ar teisingumo. Šiuo atžvilgiu jie dažnai susiduria su konkrečiomis kliūtimis, susijusiomis su kelionės dokumentais ir vizų reikalavimais²³, taip pat administracinėmis kliūtimis ir vėlavimais.

Tai gali turėti **grandininį poveikį** – PVO gali apriboti savo dalyvavimą ir būti atgrasomos nuo visapusiško savo funkcijų vykdymo. Be to, minėti grasinimai ir iššūkiai daro neproporcingą poveikį PVO, dirbančioms su demokratija, teisine valstybe ir pagrindinėmis teisėmis susijusiais klausimais, ir nepakankamai atstovaujamos, marginalizuotoms ir pažeidžiamoms grupėms²⁴. Šiems iššūkiams spręsti reikia nuoseklaus ir visapusiško ES ir valstybių narių požiūrio.

Veiksminga **pilietinės erdvės stebėsena** yra labai svarbi siekiant remti ir apsaugoti savo darbą atliekančias PVO. Aiškiai nustačius rizikos veiksnius ir grėsmes, paramą pasirenkę suteikti subjektai gali imtis konkrečių tolesnių veiksmų – tiek **prevencinių** (reaguodami į ankstyvojo perspėjimo ženklus), tiek **reaktyvių** (esant faktiniams grasinimams ar išpuoliams). Tokios priemonės gali apimti viešus pareiškimus, kuriais smerkiami žalingi pokyčiai ir išreiškiama parama PVO darbui, psichosocialinės paramos finansavimą, teisines konsultacijas ir skubios pagalbos finansavimą.

Komisija sukūrė savo stebėsenos ir vertinimo priemones, kuriomis taip pat daug dėmesio skiriama su pilietine erdve susijusiems aspektams. Rengdama [teisinių valstybės principo taikymo ataskaitas](#) Komisija stebi pokyčius visose valstybėse narėse ir kai kuriose plėtros šalyse, atkreipia dėmesį tiek į teigiamus, tiek į neigiamus pokyčius, susijusius su pilietine erdve, ir prireikus teikia konkrečias rekomendacijas. Plėtros šalių atveju tokia informacija taip pat stebima rengiant metinį plėtros dokumentų rinkinį²⁵.

²¹[2024 m. FRA konsultacijos dėl pilietinės visuomenės erdvės. Pagrindinės išvados, Faktinė suvestinė ataskaita.](#)

²²Terminas „tarpvalstybinės represijos“ reiškia politines represijas, kurias valstybė vykdo už savo sienų, žr., pavyzdžiui, [JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro \(OHCHR\) informacinį pranešimą apie tarpvalstybines represijas](#).

²³Žr., pavyzdžiui, ES [vizų kodekso vadovą](#), kuriame pateikiamos konkrečios gairės, kaip padėti žmogaus teisių gynėjams.

²⁴Žr., pavyzdžiui, Europos Parlamento [rezoliuciją 2021/2103\(INI\)](#), [FRA ataskaitą „Pilietinės visuomenės apsauga. 2023 m. versija“](#).

²⁵Žr. [ES plėtros dokumentų rinkinį](#), apimantį Albaniją, Bosniją ir Hercegoviną, Juodkalniją, Kosovą, Moldovos Respubliką, Serbiją, Sakartvelą, Šiaurės Makedoniją, Ukrainą ir Turkiją.

Be to, Komisija, bendradarbiaudama su pilietine visuomene, *ad hoc* pagrindu gauna informacijos apie iššūkius, su kuriais susiduria PVO. Be to, Komisija pagal programas teikia finansinę paramą keliems projektams, kuriems vadovauja PVO konsorciškai, vykdančios pilietinės erdvės stebėseną ES ir už jos ribų²⁶.

Komisija toliau kliaujasi kitų subjektų, įskaitant nacionalines žmogaus teisių institucijas (NŽTI) ir tarptautines organizacijas, vykdoma stebėsenos veikla²⁷. **Pagrindinių teisių agentūra (FRA)** atlieka labai svarbų vaidmenį šioje srityje: [skelbia ataskaitas dėl pilietinės erdvės](#), atkreipia dėmesį į perspektyvią praktiką, remia tarptautinių bei nacionalinių subjektų mainus ir teikia rekomendacijas šioje srityje.

3.2. Atsakomosios priemonės ES lygmeniu

Keliais ES teisės aktais tiesiogiai prisidedama prie PVO apsaugos ES. Pavyzdžiui, [Kovos su strateginiais ieškiniais dėl visuomenės dalyvavimo \(SLAPP\) direktyvoje](#) ir [Rekomendacijoje](#) numatytos procedūrinės apsaugos priemonės, kuriomis asmenys, užsiimančios visuomenine veikla, įskaitant PVO, apsaugomi nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinų ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų. Siekdama remti įgyvendinimą, Komisija remia **teisingumo srities specialistų mokymą** apie strateginius ieškinius dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP), nukreiptus prieš PVO, ir bylinėjimąsi dėl Chartijos, visų pirma kiek tai susiję su asociacijų, saviraiškos ir susirinkimų laisve.

Komisija remia kelias apsaugos priemones, įgyvendinamas vykdančios specialias PVO vadovaujamas iniciatyvas. Viena pagrindinių ES finansuojamų priemonių pagal [Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą](#) yra **finansinės paramos trečiosioms šalims (FSTP)** skyrimas, sudarant sąlygas ES lėšas gaunantioms pilietinės visuomenės organizacijoms veikti kaip tarpininkams, kurie gali stiprinti gebėjimus ir skirstyti lėšas mažesnėms ar visuomeninėms PVO, įskaitant tas, kurioms gali reikėti reaguoti į neatidėliotinas ar nenumatytas situacijas ar ekstremaliąsias situacijas. Pripažindama, kad faktų tikrintojų bendruomenė vis dažniau puolama, kaltinama cenzūra ir patiria bauginimą, ES taip pat neseniai paskelbė kvietimą stiprinti Europos faktų tikrintojų tinklą, įskaitant apsaugos nuo priekabiavimo sistemą.

Vykstant **plėtos ir stojimo** procesams išlieka labai svarbu skatinti palankią aplinką ir užtikrinti stipresnę bei prasmingesnę PVO vaidmenį. Vertinant, kaip veikia demokratinės institucijos, taip pat nagrinėjama aplinka, kurioje veikia PVO. 2020 m. priėmus [persvarstytą plėtos metodiką](#) pabrėžta, kad visos pagrindinės reformos plėtos šalyse turėtų būti vykdomos visiškai skaidriai ir įtraukiai, dalyvaujant suinteresuotiesiems subjektams. Pagal šią persvarstytą metodiką šalys kandidatės turi parengti demokratinų institucijų veikimo gaires, kuriose būtų numatyti konkretūs pilietinei visuomenei palankios aplinkos stiprinimo veiksmai.

3.3. Pilietinės erdvės apsauga nacionaliniu lygmeniu

Valstybės narės atlieka labai svarbų vaidmenį sudarant sąlygas pilietinei erdvei ir ją apsaugant nacionaliniu, vietos ir visuomeniniu lygmenimis ir dažnai pirmosios suteikia

²⁶Žr., pavyzdžiui, [Pilietinės erdvės stebėsenos veiksmų \(MACS\) projektą](#), [Metinę padėties, susijusios su ES paramos pilietinei visuomenei plėtos regione gairėmis, ataskaitą](#), priemonę „PVO matuoklis“ ir [ES pilietinei visuomenei palankios aplinkos sistemą](#).

²⁷Žr., pavyzdžiui, [teisinių valstybės principo taikymo padėties Europoje duomenų bazę](#), kurią tvarko Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklas, „Civicus“ vykdomą pasaulinę stebėseną, [JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro 2024 m. ataskaitą dėl pilietinės visuomenės erdvės](#), atvirų vyriausybės partnerystės [nepriklausomą ataskaitų teikimo mechanizmą](#) ir [Europos Tarybos žurnalistų saugumo platformą](#).

konkrečią paramą PVO, kurioms kyla pavojus. Todėl svarbus Komisijos prioritetas – bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, siekiant skatinti saugią, palankią ir įgalinančią aplinką pilietinės visuomenės organizacijoms visoje ES.

Komisijos rekomendacijoje (ES) 2023/2836 valstybės narės raginamos stebėti pilietinės erdvės pokyčius naudojant aiškius rodiklius ir struktūrizuotas ataskaitų teikimo sistemas. Joje valstybės narės raginamos skatinti visų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą ir koordinavimą, sudaryti palankesnes sąlygas naudotis specialiomis procedūromis ar kanalais, kad būtų galima pranešti apie grasinimus ir išpuolius, ir sistemingai dokumentuoti bei analizuoti veiklos aplinką, kurioje dirba PVO. Kelios valstybės narės atsižvelgė į Komisijos rekomendaciją ir priėmė **pilietinės erdvės stiprinimo nacionaliniu lygmeniu priemones**. Be kitų, parengtos specialios nacionalinės strategijos, kuriomis siekiama vykdant piliečių, pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų bendradarbiavimą stiprinti piliečių įsitraukimą. Kai kurios valstybės narės parengė projektus, kuriais siekiama sumažinti administracinę naštą, atsirandančią naudojantis teise į susirinkimus ir asociacijas, arba nustatė specialias mokesčių ir kitas paskatas, taikomas PVO finansavimui²⁸.

Kelios valstybės narės taip pat nustatė **PVO apsaugos priemones**, be kita ko, taikydamos bendrą teisių gynimo priemonių sistemą, nustatytą pagal nacionalines administracinės, civilinės ir baudžiamosios teisenos sistemas. Kai kurios iš jų sukūrė arba remia **specialias konsultavimo tarnybas**, kurios ypatingą dėmesį skiria kovai su neapykanta ir diskriminacija (internete)²⁹. Nacionalinės nepriklausomos įstaigos ir institucijos, visų pirma NŽTI, lygybės įstaigos ir ombudsmenai, gali atlikti labai svarbų vaidmenį apsaugant PVO nacionaliniu lygmeniu – stiprinti jų balsą, didinti visuomenės informuotumą ir remti pastangas stiprinti gebėjimus. Šie veiksmai – tai **aiški investicija**, siekiant užtikrinti pilietinei visuomenei palankią aplinką ir reaguoti, kai jai kyla pavojus.

3.4 Paramos ir apsaugos stiprinimas

Nors tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis padaryta didelė pažanga, suinteresuotieji subjektai ragina laikytis labiau koordinuoto požiūrio į PVO apsaugą ir imtis ryžtingesnių, labiau koordinuotų veiksmų valstybių narių, ES ir tarptautiniu lygmenimis, kad būtų galima stebėti pokyčius, darančius poveikį PVO, įgyvendinti prevencines priemones reaguojant į ankstyvojo perspėjimo apie mažėjančią pilietinę erdvę požymius ir apsaugoti PVO nuo tokių grasinimų bei išpuolių. Šiuo tikslu ir siekdama apžvelgti esamas stebėsenos iniciatyvas vietos, nacionaliniu, ES ir tarptautiniu lygmenimis, Komisija, bendradarbiaudama su FRA, sukurs **internetinį pilietinės erdvės žinių centrą**. Šis centras palengvins prieigą prie esamų stebėsenos ir apsaugos projektų, priemonių ir veiklos, įskaitant turimas apsaugos priemones.

Centras kaups informaciją ir padės nustatyti pilietinės erdvės stebėsenos tendencijas bei spragas ir pasirinkti atitinkamus veiksmus reaguojant į tokius pokyčius. Tuo remiantis **būtų galima nagrinėti galimybes imtis papildomų apsaugos priemonių**, pavyzdžiui,

²⁸Žr., pavyzdžiui, 2021–2030 m. Čekijos nacionalinę viešojo administravimo ir nevyriausybinių ne pelno organizacijų bendradarbiavimo [strategiją](#) ir jos Vyriausybės nevyriausybinių ne pelno organizacijų tarybą, Vokietijos federalinę piliečių dalyvavimo [strategiją](#) ir jos Piliečių dalyvavimo ir savanoriško darbo fondą, Danijos 2022–2025 m. pilietinės visuomenės [strategiją](#), Suomijos pilietinės visuomenės [strategiją](#) ir Patariamąją [tarybą](#) pilietinės visuomenės klausimais ir Portugalijos pilietinės visuomenės organizacijų ir (arba) piliečių namų platformą.

²⁹ Žr. tokius pavyzdžius kaip: Vokietijos finansuojami projektai „REspect!“ ir „Hate Aid“, bendradarbiavimu grindžiami aljansai, federalinė infrastruktūra „[toneshift – Network against Online Hate and Disinformation](#)“.

teikti skubią pagalbą organizacijoms, kurioms kyla grėsmė, koordinuoti valstybėse narėse prieinamas apsaugos priemonės, rengti mokymus ir teikti paramą administracinių, teisinių ir logistinių priemonių klausimais. Kad būtų galima užtikrinti tinkamą atsaką į konkrečius PVO ir žmogaus teisių gynėjų poreikius, labai svarbu turėti įrodymais pagrįstų žinių apie padėtį vietoje.

Svarbu užtikrinti, kad ES ir nacionaline politika bei teisės aktais būtų skatinama PVO palanki aplinka ir stiprinami PVO stebėsenos ir apsaugos veiksmai. Pavyzdžiui, poveikio vertinimai ir dialogai įgyvendinimo klausimais yra svarbūs struktūrizuoti procesai, kurie padeda nustatyti ir įvertinti planuojamos politikos ir teisės aktų poveikį bei pasekmes. Komisija toliau vertins savo iniciatyvų **poveikį pilietinei visuomenei atlikdama poveikio vertinimus ir vertinimus pagal geresnio reglamentavimo sistemą.**

Siekdama padėti valstybėms narėms toliau įgyvendinti Rekomendaciją (ES) 2023/2836, **Komisija organizuos mainus su valstybėmis narėmis, kad būtų toliau stiprinama atitinkamų valdžios institucijų ir suinteresuotųjų subjektų parama PVO ir jų apsauga**, ir remis nacionalinio lygmens teisingumo srities specialistų mokymus strateginius ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) tema ir Chartijos klausimais. Vykstant **plėtros** procesui, Komisija **stiprins savo ankstyvojo perspėjimo sistemas**, kad sudarytų sąlygas ryžtingiau reaguoti į kylančias grėsmes.

Komisija imsis toliau nurodytų veiksmų.

- Bendradarbiaudama su FRA, remis internetinio pilietinės erdvės žinių centro, kuris dokumentuos esamas pilietinės erdvės stebėsenos iniciatyvas, ataskaitas ir apsaugos išteklius nacionaliniu, ES ir tarptautiniu lygmenimis, sukūrimą.
- Išnagrinės galimybes stiprinti ir koordinuoti esamas PVO ir žmogaus teisių gynėjų, kuriems kyla pavojus ES, apsaugos priemones.
- Rems teisingumo srities specialistų mokymą apie strateginius ieškinius dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP), nukreiptus prieš pilietinės visuomenės organizacijas, ir bylinėjimąsi dėl Chartijos, visų pirma kiek tai susiję su asociacijų, saviraiškos ir susirinkimų laisve.
- Bendradarbiaudama su atitinkamais subjektais, įskaitant EESRK ir FRA, remis nacionalinių gebėjimų stiprinimą ir organizuos mainus su valstybėmis narėmis dėl Komisijos rekomendacijos (ES) 2023/2836 dėl apsaugos ir paramos.
- Stiprins ES ankstyvojo perspėjimo sistemas, kad būtų galima nustatyti naujus mažėjančios pilietinės erdvės požymius plėtros šalyse.

Valstybės narės raginamos imtis toliau nurodytų veiksmų.

- Parengti arba atnaujinti specialias nacionalines strategijas arba veiksmų planus, kuriais siekiama remti, apsaugoti ir įgalinti pilietinės visuomenės organizacijas ir skatinti saugią bei palankią pilietinę erdvę, atsižvelgiant į Komisijos rekomendaciją (ES) 2023/2836.

ES pagrindinių teisių agentūra raginama imtis toliau nurodytų veiksmų.

- Toliau stebėti pilietinę erdvę ir teikti ataskaitas apie ją, taip pat sukurti nacionalinių ir ES institucijų bei įstaigų, PVO ir tarptautinių organizacijų, dirbančių pilietinės erdvės

stebėsenos ir apsaugos srityje, atstovų tinklą, kad jie galėtų keistis duomenimis, patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais.

4. TINKAMAS, TVARUS IR SKAIDRUS PILIETINĖS VISUOMENĖS FINANSAVIMAS

Siekiant sukurti bendrą palankią aplinką, PVO reikalinga **tinkama ir tvari parama**, kad jos galėtų atlikti savo gyvybiškai svarbų darbą, veiksmingai bendradarbiauti su sprendimų priėmėjais ir toliau prasmingai prisidėti prie mūsų visuomenės. Todėl labai svarbu užtikrinti **ilgalaikį, nuspėjamą ir pakankamą finansavimą**, kad PVO būtų užtikrintas stabilumas ir jos galėtų veikti nepriklausomai bei veiksmingai.

PVO savo veiklą finansuoja iš įvairių – **viešųjų ir privačiųjų** – šaltinių. Europos Sąjungoje Komisija ir valstybės narės PVO remia įvairiais būdais, be kita ko, teikia dotacijas veiklai ir projektais grindžiamą finansavimą. PVO taip pat gali būti finansuojamos privačių fondų, filantropinių organizacijų arba įmonių ir bendrovių teikiama neatlygintina parama ir dotacijomis. Papildoma finansinė parama gali būti teikiama pagal keliose valstybėse narėse veikiančias paskirstymo schemas, pagal kurias mokesčių mokėtojai, teikdami pajamų mokesčio deklaraciją, gali tiesiogiai nurodyti, kokia fiksuota procentinė dalis arba suma turėtų būti skirta reikalavimus atitinkančiam subjektui³⁰.

Labai svarbu finansuoti visą PVO veiklą. Be to, pilietinės visuomenės dalyvavimas rengiant, įgyvendinant, stebint ir užtikrinant ES teisės aktų ir politikos vykdymą taip pat yra konkretus kelių ES programų finansavimo tikslas. Pagal kelias ES programas remiama pilietinės visuomenės organizacijų veikla įvairiose politikos srityse³¹. Tai apima programą „Europos horizontas“, įskaitant Naujojo europinio bauhauzo priemonę, „Europos socialinį fondą +“ (ESF+), Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą, programą „Erasmus+“, Bendrosios rinkos programą, Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondą (PMIF), Teisingumo programą, programą LEADER, Sąjungos kovos su sukčiavimu programą ir programą LIFE. Plėtros regione ES teikia paramą PVO, be kita ko, pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP III). ES finansavimą papildo Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos dotacijos, kuriomis per [Aktyvių piliečių fondą](#) remiamos pilietinės visuomenės organizacijos Europoje.

Partnerystė ir skaidrumas yra svarbūs ES finansavimui taikomi principai. Pagal **Europos Sąjungos partnerystės principą** būtina, kad per visą ES finansuojamų programų gyvavimo ciklą valdžios institucijos ir įvairūs partneriai, įskaitant socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės organizacijas, glaudžiai bendradarbiautų. Šiuo principu užtikrinama, kad įvairūs suinteresuotieji subjektai dalyvautų rengiantis naudoti ES lėšas,

³⁰Tokios sistemos veikia Italijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje ir Slovakijoje.

³¹Šios programos gali būti vykdomos taikant tiesioginį, netiesioginį arba pasidalijamąjį valdymą. Apie 80 proc. nevyriausybinių organizacijoms (NVO) skirtų ES finansavimo šaltinių administruoja pačios ES šalys. Kiekvienos šalies vadovaujančiųjų institucijų svetainėse pateikiama [išsami informacija apie finansavimą](#) ir paraiškų teikimo procedūra. ES lėšos pagal tiesioginio valdymo principą skiriamos po viešai skelbtų kvietimų teikti paraiškas. Remiantis [ES finansiniame reglamente \(ES, Euratomas\) 2024/2509](#) nustatytais taisyklėmis, įskaitant pagrindinius skaidrumo ir vienodo požiūrio principus, visos galiojančios finansavimo paraiškos vertinamos atsižvelgiant į kvietimuose teikti paraiškas nurodytus tinkamumo, atmetimo, atrankos ir skyrimo kriterijus. Apžvalga pateikiama skirsnyje „[Galimybės NVO gauti finansavimą](#)“.

jas įgyvendinant, stebint ir vertinant, siekiant padidinti jų veiksmingumą, efektyvumą ir atskaitomybę³².

Skaidrumas, nustatytas galiojančiais teisės aktų reikalavimais, išlieka svarbiu ES biudžeto valdymo principu. Nustatytos konkrečios apsaugos priemonės ir procedūros, kuriomis siekiama užtikrinti, kad ES finansavimas visų rūšių paramos gavėjams (nuo įmonių iki PVO ir asmenų) būtų **skaidrus ir atskaitingas**, taip pat užtikrinti **pagarbą ES vertybėms**, be kita ko, skelbiant informaciją apie ES finansavimo gavėjus pagal tiesioginio ir netiesioginio valdymo principą³³.

Pagal taikytinas taisykles, visų pirma ES [finansinį reglamentą](#), taip pat dotacijų sutarčių sistemas, taikomos griežtos apsaugos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad **parama nebūtų teikiama jokiems subjektams ir projektams, kurių tikslai nesuderinami su ES vertybėmis**. Siekdama toliau stiprinti šias apsaugos priemones ir reikalavimus, Komisija įsipareigojo plėtodama rizikos vertinimo priemonę „[Arachne](#)“ apsvastyti galimybę įtraukti rizikos rodiklius, kad būtų sustiprintos ES vertybių atitikties patikros, jei tai techniškai įmanoma ir teisiškai suderinama, ir išnagrinėti galimybę dažniau atnaujinti viešai prieinamus duomenis finansinio skaidrumo sistemoje³⁴. Be to, Komisija paskelbė pranešimą, kuris yra politikos ir teisės aktų rengimo, politikos įgyvendinimo, stebėsenos ir vykdymo užtikrinimo dalis ir kuriame pateikė [gaires](#) dėl to, kokios rūšies veiklos Sąjunga neturėtų reikalauti kaip sąlygos finansavimui gauti.

Reikia dėti daugiau pastangų **viešojo finansavimo prieinamumui visoje ES užtikrinti**. PVO nurodo, kad dažnai viešasis finansavimas visų pirma skiriamas valstybės institucijoms, o pilietinės visuomenės organizacijoms, ypač visuomeninėms ir mažesnėms, prieiga prie jo yra ribota ir nenuosekli³⁵. Be to, pilietinės visuomenės organizacijoms, dirbančioms su nepakankamai atstovaujamomis, marginalizuotomis ir pažeidžiamomis grupėmis, dažnai sunku gauti ilgalaikį finansavimą.

Komisija jau ėmėsi veiksmų, kad **supaprastintų** taikytinas procedūras, **sumažintų administracinę naštą ir suderintų** tas procedūras su PVO poreikiais vietoje (pavyzdžiui, naudotų vienkartinės išmokas ir taikytų daugiamečių darbo programas). Dažniau teikiama finansinė parama trečiosioms šalims, kai ES lėšas mažesnėms organizacijoms išmoka didesnės PVO, leidžia ES finansavimui pasiekti mažas ir visuomenines organizacijas, kurios kitu atveju nebūtų galėjusios gauti ES lėšų, ir kartu padeda remti įvairias pilietinės visuomenės grupes. Pavyzdžiui, tai leido paremti pilietinės visuomenės organizacijas, kurios siekia apsaugoti ir propaguoti ES vertybes pagal tokias programas kaip [ES švietimo ir sąmoningumo ugdymo vystymosi klausimais programa \(EU DEAR\)](#) ir Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programa³⁶.

Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programa, kurios bendras **2021–2027 m.** biudžetas yra daugiau kaip **1,5 mlrd. EUR**, PVO finansavimo aplinkoje yra unikali, nes ji dažnai yra vienintelis finansavimo šaltinis, kuriuo gali naudotis PVO, dirbančios pagrindinių teisių ir

³²Šį principą sustiprino nustatyta galimybė skirti tinkamą išteklių procentinę dalį socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų administraciniais gebėjimams stiprinti, taip pat didesnis dėmesys [Europos partnerystės elgesio kodekso](#) vaidmeniui visais programavimo ir įgyvendinimo etapais.

³³Ši informacija viešai skelbiama Komisijos [finansinio skaidrumo sistemos svetainėje](#). Neseniai peržiūrint Finansinį reglamentą į jį trauktos platesnio užmojo nuostatos dėl skaidrumo, taikytinos po 2027 m. daugiamečių finansinės programos.

³⁴Žr. Komisijos atsakymus į [Europos Audito Rūmų pastabas specialiojoje ataskaitoje Nr. 11/2025](#).

³⁵Faktinė suvestinė ataskaita.

³⁶[Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programos tarpinio vertinimo ataskaita](#) ir [2024 m. Chartijos taikymo ataskaita](#).

vertybių srityje ES. Nuo 2021 m. pagal programą paremta daugiau kaip 6 000 pilietinės visuomenės organizacijų visose valstybėse narėse ir reikalavimus atitinkančiose ES nepriklausančiose šalyse. Per pirmuosius ketverius įgyvendinimo metus pilietinės visuomenės organizacijos buvo pagrindinės Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programos naudos gavėjos, gavusios 77 proc. skirtų lėšų. Komisija toliau teiks finansinę paramą PVO ir žmogaus teisių gynėjams, kuriems kyla pavojus, be kita ko, išnagrinės galimybę **dar labiau išplėsti finansinės paramos trečiosioms šalims schemų naudojimą** pagal visas atitinkamas ES finansavimo programas.

2025 m. liepos 16 d. priimtame Komisijos pasiūlyme dėl **2028–2034 m. daugiametės finansinės programos (DFP)**³⁷ aiškiai nurodyta, kad artimiausiais metais finansinė parama PVO ir toliau bus prioritetas įvairiose politikos srityse. Naujoji **programa „AgoraEU“** bus grindžiama dabartinės programos „Kūrybiška Europa“ ir Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programos sėkme, o jos **didesnis bendras numatytas biudžetas sieks beveik 9 mlrd. EUR**. Programa „AgoraEU“, kuria stiprinama parama kultūrai, žiniasklaidai ir pilietinei visuomenei, sustiprins pagrindinių teisių apsaugą ir propagavimą, skatins demokratinį dalyvavimą ir atsparumą, propaguos kultūrų įvairovę bei meninę laisvę ir skatins laisvą ir įvairią informacinę aplinką.

Siūloma [programa „Erasmus+“](#) apims ir [Europos solidarumo korpusą](#), jai numatytas **40,8 mlrd. EUR biudžetas** ir pagal ją, siūlant neformaliojo ir savaiminio mokymosi programas, bus remiamas ne tik įgūdžių įgijimas, bet ir propaguojamas atsparumas, dalyvavimas demokratiname gyvenime ir pilietinis aktyvumas. Pagal [programą „Europos horizontas“](#) toliau bus remiami moksliniai tyrimai, kuriais siekiama stiprinti demokratiją, be kita ko, skatinant pilietinį aktyvumą.

Pasiūlyme dėl DFP siūlomais **nacionaliniais ir regioniniais partnerystės planais** taip pat siekiama remti reformas ir investicijas, kuriomis siekiama stiprinti pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių gebėjimus puoselėti ES vertybes, pilietiškumo ugdymą ir jaunimo dalyvavimą. Pasiūlyme dėl DFP taip pat pripažįstamas ir dar kartą patvirtinamas partnerystės su PVO principas, **grindžiamas daugiapakopio valdymo principu**. Pagal **ES priemonę**, kuri taip pat siūloma kaip šio fondo dalis, be kitų veiksmų, skiriamas finansavimas aplinkos ir klimato srities veiksmams, be kita ko, siekiant remti pilietinės visuomenės organizacijas ir jas įgalinti. Apskritai, priėmus 2028–2034 m. DFP, bus dar labiau suderintos ir supaprastintos procedūros, taip sumažinant PVO vietoje tenkančią administracinę naštą. Todėl Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą būsimoje derybose dėl 2028–2034 m. DFP atsižvelgti į didelę PVO finansavimo svarbą.

4.1. Subjektų įtraukimas ir išteklių sutelkimas

ES finansavimas labai svarbus siekiant įgalinti pilietinės visuomenės organizacijas, tačiau akivaizdu, kad PVO finansavimo poreikiai visoje ES ir šalyse kandidatėse gali būti patenkinti tik naudojant finansavimą iš įvairių šaltinių. Be viešųjų paramos teikėjų nacionaliniu, ES ir tarptautiniu lygmenimis, vis svarbesnis vaidmuo tenka ir **privatiems paramos teikėjams** (įskaitant įmones) bei **filantropinėms organizacijoms** (individualiems fondams, sutelktoms lėšoms ir tinklams). Donorai turi būti pajėgūs veikti palankioje teisinėje ir reglamentavimo aplinkoje, kurioje saugomos filantropinės laisvės ir sudaromos palankesnės sąlygos (tarpvalstybinei) donorystei. Tai apima teisinę sistemą, pagal kurią pripažįstami fondai ir asociacijos (įskaitant tarpvalstybinius), taip pat

³⁷Daugiau informacijos apie ES pasiūlymą dėl 2028–2034 m. DFP pateikiama [čia](#).

užtikrinama, kad PVO ir paramos teikėjai galėtų pasinaudoti valstybių narių teikiamomis mokesčių paskatomis už neatlygintą paramą³⁸.

PVO nurodo, kad dažnai sunku rasti informacijos apie esamas įvairias finansavimo rūšis ir finansavimą skiriančius subjektus. Reikia daugiau keistis informacija, palaikyti dialogą ir bendradarbiauti tiek paramos teikėjams tarpusavyje, tiek paramos teikėjams ir PVO, kad būtų galima strategiškiau nuspręsti dėl įvairių paramos teikimo būdų ir išvengti dubliavimosi. Todėl **Komisija palengvins paramos teikėjų tarpusavio dialogą**, taip pat paramos teikėjų ir PVO dialogą, be kita ko, per Pilietinės visuomenės platformą, kad būtų galima keistis patirtimi, nustatyti finansavimo spragas ir geriau užtikrinti finansavimo šaltinių papildomumą.

PVO dažnai reikalinga kitokio pobūdžio parama, pavyzdžiui, **parama natūra**, kurią gali teikti specialistai arba savanoriai. Visų pirma, norint orientuotis dabartinėje teisinėje, administracinėje, reguliavimo ir technologinėje aplinkoje, kurioje vis dažniau veikia PVO, reikia turėti ne tik būtinų finansinių išteklių, bet ir konkrečių įgūdžių bei ekspertinių žinių. Šiuo atžvilgiu svarbų vaidmenį gali atlikti **pro bono teisininkų** teikiama teisinė parama³⁹. Jie gali padėti spręsti teisinius ir atitikties klausimus (pvz., dėl taikytinų užimtumo ir mokesčių prievolių) ir taip suteikti PVO daugiau erdvės pagrindinei veiklai vykdyti, taip pat remti tas pagrindines užduotis (pvz., vykdyti advokatavimo mokslinius tyrimus, stiprinti gebėjimus ir rengti mokymus, taip pat vykdyti strateginę bylinėjimąsi).

Pro bono teisininkai taip pat gali padėti PVO imtis veiksmų grasinimų ir išpuolių atveju, pavyzdžiui, šmeižto kampanijų ir strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) atveju, be kita ko, atstovauti PVO teisme ir teikti teises konsultacijas. Todėl Komisija sieks padėti **pro bono teisininkų bendruomenėms užmegzti ryšius su įvairių sektorių PVO**, kurioms reikia paramos, kad sudarytų palankesnes sąlygas teikti paramą administraciniais, judumo, teisiniais ir finansiniais klausimais.

Komisija imsis toliau nurodytų veiksmų.

- Palengvins paramos teikėjų tarpusavio dialogą, taip pat paramos teikėjų ir PVO dialogą, be kita ko, per Pilietinės visuomenės platformą, kad būtų galima keistis patirtimi, nustatyti finansavimo spragas ir geriau užtikrinti finansavimo šaltinių papildomumą.
- Sieks padėti *pro bono* teisininkų bendruomenėms užmegzti ryšius su įvairių sektorių PVO, kurioms reikia paramos, kad sudarytų palankesnes sąlygas teikti paramą administraciniais, judumo, teisiniais ir finansiniais klausimais.
- Išnagrinės galimybę, kai tinkama, išplėsti finansinės paramos trečiosioms šalims schemų naudojimą pagal visas atitinkamas ES finansavimo programas.

Valstybės narės raginamos imtis toliau nurodytų veiksmų.

- Sukurti ir išlaikyti PVO bei paramos teikėjams, taip pat filantropijai palankią teisinę ir reglamentavimo aplinką, be kita ko, laikantis nediskriminavimo principo ir

³⁸Nediskriminavimo principu nustatyta, kad valstybės narės negali apriboti mokesčių lengvatų vietinėms labdaros organizacijoms arba vietos subjektams teikiamai neatlygintinai paramai ir (arba) palikimams ir kartu netaikyti tokių lengvatų panašioms užsienio labdaros organizacijoms arba panašioms užsienio labdaros organizacijoms suteiktai neatlygintinai paramai ir (arba) palikimui. Žr. Tarybos rekomendaciją C(2023) 1344 dėl socialinės ekonomikos pagrindinių sąlygų sukūrimo ir susijusių tarnybų darbinį dokumentus.

³⁹Žr., pavyzdžiui, „[PILnet](#)“ teikiamas paslaugas.

įgyvendinant platesnę Tarybos rekomendaciją dėl socialinės ekonomikos pagrindinių sąlygų sukūrimo.

- Papildyti PVO skirtas ES lėšas vidaus paramos mechanizmais, atsižvelgiant į Komisijos rekomendaciją (ES) 2023/2836.

5. PILIETINĖ VISUOMENĖ IR ES IŠORĖS VEIKSMAI

ES įsipareigojimas bendradarbiauti su pilietine visuomene, ją saugoti bei remti atsispindi ir jos išorės veiksmuose. ES glaudžiai bendradarbiauja su pilietine visuomene, kad būtų **daroma pažanga užtikrinant žmogaus teises visiems**, – taiko visuotines normas, pagrįstas tarptautine žmogaus teisių teise. Pilietinės visuomenės organizacijos svariai prisideda prie demokratijos ir atsparios visuomenės stiprinimo visame pasaulyje. Pavyzdžiui, jos dažnai veikia kaip ES finansuojamų vystomojo bendradarbiavimo, humanitarinės pagalbos ir gebėjimų stiprinimo programų projektų įgyvendinimo partnerės ir stebi prekybos bei asociacijos susitarimus, siekdamos užtikrinti, kad būtų laikomasi žmogaus teisių ir darnaus vystymosi nuostatų.

5.1. Bendradarbiavimas su PVO tarptautiniu mastu

PVO reguliariai raginamos dalytis savo ekspertinėmis žiniomis apie ES išorės politiką ir prisidėti prie dialogų žmogaus teisių klausimais, kuriuos ES reguliariai veda su šalimis partnerėmis ir regionais partneriais. Šalių lygmeniu ES delegacijos atlieka labai svarbų vaidmenį bendradarbiaudamos su PVO bei žmogaus teisių gynėjais ir gali stebėti demokratijos, žmogaus teisių ir pilietinės erdvės padėtį vietoje.

[ES NVO žmogaus teisių forumas](#) dešimtmečius teikė PVO ir žmogaus teisių gynėjams galimybę tiesiogiai su ES partneriais aptarti tarptautines partnerystes, žmogaus teisių klausimus ir visame pasaulyje spręsti pilietinės erdvės problemas. [Vystymosi politikos forumas](#) ir dvi pilietinės visuomenės kaimynystės priemonės, skirtos pietinėms bei rytinėms kaimyninėms šalims, taip pat sudaro sąlygas bendradarbiauti su PVO įvairiose ES politikos srityse. Komisija yra įsipareigojusi stiprinti savo paramą pilietinei visuomenei visame pasaulyje, be kita ko, sudaryti sąlygas pilietinei visuomenei dalyvauti daugiašaliuose forumuose.

ES bendradarbiauja su PVO įgyvendinama ES [strategiją „Global Gateway“](#) ir šiuo tikslu įsteigė [strategijos „Global Gateway“ Pilietinės visuomenės ir vietos valdžios institucijų patariamąją platformą](#). PVO taip pat atlieka svarbų vaidmenį stebint ir įgyvendinant prekybos susitarimus, visų pirma pasitelkiant vietos patarėjų grupes. ES kartu su valstybėmis narėmis ir pilietine visuomene parengė **Bendradarbiavimo su pilietine visuomene šalių partnerių lygmeniu veiksmų gaires**, siekdama užmegzti tvarų ir struktūrinį šių subjektų dialogą. Šiuo atžvilgiu Komisija tebėra įsipareigojusi remti ir skatinti [vietos lygmens pilietinės visuomenės organizacijų atsaką ir lygiateises partnerystes](#) vietose, kur reikalinga humanitarinė pagalba. Tai bus daroma remiant ir stiprinant PVO pajėgumus, skiriant didesnę humanitarinės finansinę pagalbą vietos PVO ir palaipsniui perduodant daugiau galių vietos pagalbos teikėjams, įskaitant pilietinę visuomenę.

Visų šių mechanizmų atveju bendradarbiaujant su PVO ir žmogaus teisių gynėjais laikomasi saugumu grindžiamo požiūrio, pagal kurį atsižvelgiama į konkrečias partnerių aplinkybes, siekiant užtikrinti, kad dėl tokio bendradarbiavimo organizacijoms nekiltų papildomos rizikos.

5.2. Pilietinės visuomenės organizacijų apsauga ir rėmimas visame pasaulyje

ES laikosi ilgalaikio įsipareigojimo saugoti ir remti pilietinę visuomenę bei pilietinę erdvę visame pasaulyje ir šalies lygmeniu. Tai numatyta, pavyzdžiui, [Komunikate dėl Europos bendradarbiavimo su pilietinės visuomenės organizacijomis išorės santykių srityje, ES veiksmų plane žmogaus teisių ir demokratijos srityje \(2020–2027 m.\)](#)⁴⁰, [ES gairėse dėl dialogų žmogaus teisių klausimais](#) ir [ES gairėse dėl žmogaus teisių gynėjų, 2019 m. Tarybos išvadose dėl demokratijos](#), taip pat tarptautinėms partnerystėms taikant teisėmis grindžiamą požiūrį⁴¹. PVO ir žmogaus teisių gynėjų rėmimas ir aktyvesnis dalyvavimas viešajame bei politiniame gyvenime, ypač moterų ir jaunimo, yra pagrindiniai ES užsienio politikos prioritetai.

Toliau siekdama šių tikslų, ES bendradarbiauja su tarptautinėmis organizacijomis ir forumais, kuriuose rengiamos pilietinės erdvės normos. Tai Europos Taryba, Jungtinės Tautos, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Demokratinė institucijų ir žmogaus teisių biuras.

ES [metinės ataskaitos dėl žmogaus teisių ir demokratijos](#) yra svarbi PVO ir pilietinės erdvės padėties visame pasaulyje stebėjimo priemonė. Kiti mechanizmai, kaip antai rinkimų stebėjimo misijos, leidžia ES įvertinti rinkimų aplinką, įskaitant sąlygas, kuriomis pilietinė visuomenė gali vykdyti stebėjimą šalies viduje; šių misijų metu plačiai bendradarbiaujama su pilietine visuomene.

Remti PVO, ypač visuomeninių organizacijų, gebėjimus ir atsparumą, kad jos galėtų prasmingai dalyvauti politikos formavimo procesuose, yra prioritetas **rytinėse kaimyninėse šalyse**, visų pirma atsižvelgiant į mažėjančią pilietinę erdvę⁴². [Viduržemio jūros regiono pakte](#) pabrėžiama, kad svarbu išlaikyti gyvybingą pilietinę visuomenę pietinėse kaimyninėse šalyse, ir juo siekiama įgalinti pilietinę visuomenę, jaunimą bei vietos bendruomenes, stiprinti jų gebėjimus ir skatinti jų dalyvavimą vietos ar regioniniuose dialoguose.

ES sustiprina savo veiksmus, kuriais siekiama apsaugoti pilietinę erdvę ir žmogaus teisių gynėjus, be kita ko, kai jie yra tarpvalstybinių represijų realiame gyvenime ir internete taikiniai. Pavyzdžiui, ES sukūrė pilietinei visuomenei skirtą ES palankios aplinkos sistemą (ES SEE)⁴³, kuri padeda daugiau kaip 80 šalių pilietinės visuomenės organizacijoms stebėti savo pilietinę erdvę, iš anksto įspėti apie apribojimus ir prisidėti prie reagavimo veiksmų.

Komisija [Vizų kodekso vadove](#) taip pat pateikė gaires, be kita ko, dėl vizų išdavimo žmogaus teisių gynėjams, ir rengia mokymus šiuo klausimu⁴⁴. Kartu su valstybėmis narėmis ji toliau skatins atsižvelgti į minėtą vadovą ir jį įgyvendinti, visų pirma kiek tai susiję su gairėmis dėl konkrečių žmogaus teisių gynėjų poreikių.

⁴⁰Pratęsus Veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje galiojimą, buvo priimtos [Tarybos išvados](#), kuriose dar kartą patvirtinta, kad ES parama pilietinei visuomenei ir žmogaus teisių gynėjams – vienas iš pagrindinių ES užsienio politikos prioritetų.

⁴¹Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „[Žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio taikymas tarptautinėms partnerystėms](#)“.

⁴²Tai apima paramą PVO, visų pirma visuomeninėms organizacijoms, kai kuriose Rytų partnerystės regiono šalyse.

⁴³ES palankios aplinkos sistema yra partnerystės programa, kuria siekiama remti pilietinės visuomenės klestėjimą visame pasaulyje užkertant kelią pastangoms apriboti pilietinę erdvę.

⁴⁴Mokymo kursai visų pirma rengiami pagal projektą, kurį bendrai finansuoja Europos Komisija pagal [Sienu valdymo ir vizų priemonę](#) ir kurį parengė Švedijos migracijos agentūra.

5.3. Finansavimo teikimas, partnerystių kūrimas

Nuo 2013 m. ES remia [Europos demokratijos fondą](#) (EDF)⁴⁵, kuris teikia itin svarbią paramą ir apsaugą PVO ir žmogaus teisių gynėjams, veikiantiems krizių ir represijų sąlygomis. Specialus ES finansuojamas apsaugos mechanizmas yra ES **žmogaus teisių gynėjų mechanizmas**, sukurtas žmogaus teisių gynėjams trečiosiose valstybėse remti⁴⁶ teikiant įvairių formų paramą (pvz., fizinę ir skaitmeninę apsaugą, teisinę ir medicininę pagalbą, teismo procesų ir įkalinimo stebėseną, gebėjimų stiprinimą, advokatavimą ir laikiną perkėlimą).

Finansavimas PVO teikiamas pagal Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę (KVTBP), pavyzdžiui, teikiant dotacijas pagal temines programas žmogaus teisių, demokratijos ir pilietinės visuomenės srityse.

Remiantis Komisijos pasiūlymu dėl **2028–2034 m. DFP**, bendradarbiavimas su PVO šalyse partnerėse ir parama joms tebėra prioritetas pagal siūlomą [priemonę „Globali Europa“](#). Tai apima nuolatinį įsipareigojimą visame pasaulyje puoselėti žmogaus teises ir demokratiją.

5.4. Žvilgsnis į ateitį, atsparumo didinimas

ES toliau rems pilietinę erdvę ir pilietinei visuomenei palankią aplinką visame pasaulyje ir, naudodamasi esamais mechanizmais, stebės su žmogaus teisėmis, demokratija ir pilietine erdve susijusią padėtį. Ji taip pat toliau teiks paramą ir apsaugą PVO ir žmogaus teisių gynėjams, kuriems kyla, be kita ko, tarpvalstybinių represijų pavojus, pasitelkdama tokias iniciatyvas kaip programa „ProtectDefenders.eu“ ir Europos demokratijos fondas.

ES plečia savo bendradarbiavimą su pilietine visuomene pasauliniu ir regioniniu lygmenimis vykstant pagrindiniams procesams, pavyzdžiui, **regioniniams aukščiausiojo lygio susitikimams**. ES toliau palaikys nuolatinį dialogą su PVO, kurios yra pagrindinės jos partnerės vykdančios veiklą žmogaus teisių, demokratijos ir užsienio politikos srityse, ir konsultuosios su jomis bei žmogaus teisių gynėjais rengdama kitą **ES veiksmų planą žmogaus teisių ir demokratijos srityje**. Ji taip pat organizuos **bendrus aukšto lygio pilietinės visuomenės struktūrinius dialogus** regionuose partneriuose, pavyzdžiui, per Afrikos Sąjungos ir ES aukščiausiojo lygio susitikimus.

Pagal **Viduržemio jūros regiono pakta** vykdomomis keliomis iniciatyvomis pagrindiniai subjektai bus įgalinti konkrečiai remti savo bendruomenes, visų pirma įsteigiant Viduržemio jūros regiono jaunimo parlamentinę asamblėją; remiant Viduržemio jūros regiono pilietinės tarnybos plėtrą; skatinant moterų vadovaujamų organizacijų, kaip pagrindinių nuomonės formuotojų savo bendruomenėse, įgalėjimą ir stiprinant bendradarbiavimo mechanizmus vietos lygmeniu, kad būtų skatinama socialinė įtrauktis, įskaitant pažeidžiamojoje padėtyje esančių asmenų įtrauktį.

Komisija imsis toliau nurodytų veiksmų.

- Stiprins bendradarbiavimą su pilietine visuomene visose ES išorės veiksmų politikos srityse, be kita ko, pasitelkdama ES delegacijas.

⁴⁵EDF yra nepriklausoma dotacijas teikianti organizacija, kurią 2013 m. įsteigė ES ir jos valstybės narės kaip savarankišką tarptautinį patikos fondą, siekdamas skatinti demokratiją Europos kaimyninėse šalyse, Vakarų Balkanuose, Turkijoje ir už jų ribų.

⁴⁶Pagal šį mechanizmą nuo 2015 m. parama skirta daugiau kaip [85 000 žmogaus teisių gynėjų](#).

- Konsultuosis su PVO dėl pilietinei visuomenei palankios aplinkos rengiant kitą ES veiksmų planą žmogaus teisių ir demokratijos srityje.
- Stiprins savo paramą pilietinei visuomenei visame pasaulyje, be kita ko, sudarys sąlygas pilietinei visuomenei dalyvauti daugiašaliuose forumuose.
- Surengs bendrą aukšto lygio pilietinės visuomenės struktūrinį dialogą per Afrikos Sąjungos ir ES aukščiausiojo lygio susitikimą ir toliau skatins vesti tokius bendrus dialogus su savo regioniniais partneriais.
- Stiprins savo dalyvavimą pagal Europos komandos demokratijos iniciatyvą, kad aptartų kylančias ir kintančias grėsmes pilietinei erdvei.
- Sudarys naujus partnerystės pagrindų susitarimus, kuriais įgyvendins tikslines iniciatyvas regionuose partneriuose, kad būtų stiprinami gebėjimai ir pilietinės visuomenės organizacijos užmegztų ryšius.

Valstybės narės raginamos imtis toliau nurodytų veiksmų.

- Koordinuoti veiksmus su ES delegacijomis vietoje, kad būtų užtikrintas veiksmingas ES veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje ir ES gairių dėl žmogaus teisių įgyvendinimas ir remiamas naujos kartos (2025–2027 m.) bendradarbiavimo su PVO veiksmų gairių įgyvendinimas.
- Didinti informuotumą ir stiprinti gebėjimus, be kita ko, rengiant naujus mokymus, susijusius Vizų kodekso vadove pateiktomis gairėmis dėl vizų režimo supaprastinimo žmogaus teisių gynėjams, siekiantiems apsaugos ES teritorijoje.

6. IŠVADA

Pilietinė visuomenė yra demokratijos pamatas visoje ES ir už jos ribų. Pilietinė visuomenė prisideda prie politikos formavimo – bendradarbiauja su nacionalinėmis vyriausybėmis bei ES institucijomis įgyvendinant politiką ir teikiant įvairią paramą bei paslaugas visuose visuomenės sektoriuose. Aktyvus pilietinės visuomenės dalyvavimas palankioje pilietinėje erdvėje be grasinimų ir išpuolių padeda propaguoti ir apsaugoti vertybes, kuriomis grindžiama ES.

ES pilietinės visuomenės strategija kloja pamatus aktyvesniam bendradarbiavimui, didesnei paramai bei apsaugai ir įgalintai pilietinei visuomenei. Joje pateikiamas nuoseklus, viena kitą papildančių priemonių rinkinys, kuriuo siekiama veiksmingai gerinti pilietinės visuomenės apsaugą ir paramą jai ir sudaryti sąlygas veiksmingai bei prasmingai bendradarbiauti su sprendimų priėmėjais tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis, taip pat vykdant ES išorės veiksmus.

Šiai strategijai įgyvendinti pastangos turi būti dedamos visais lygmenimis. Prisidėti turi visi – ES institucijos, įstaigos ir agentūros, taip pat valstybės narės ir plėtos šalys. Strategijoje pripažįstama, kad pilietinė erdvė valstybėse narėse ir plėtos šalyse yra vientisa bendra demokratinė erdvė, o aktyvi pilietinė visuomenė palankioje pilietinėje erdvėje yra labai svarbi pažangai siekiant narystės. Pasauliniu lygmeniu ES toliau bendradarbiaus su šalimis partnerėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, kad sukurtų pilietinei visuomenei palankią aplinką ir skatintų aktyvesnį bendradarbiavimą, apsaugą ir paramą PVO visame pasaulyje.

Komisija reguliariai rengs diskusijas su valstybėmis narėmis, pilietine visuomene, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu, ES pagrindinių teisių agentūra,

tarptautinėmis organizacijomis ir kitais atitinkamais subjektais, kad paremtų pasiūlytų veiksmų įgyvendinimą ir įvertintų pažangą.

Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą, taip pat Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą ir Regionų komitetą remti šios strategijos įgyvendinimą. Kitoje DFP toliau turės būti tvirtai remiamos pilietinės visuomenės organizacijos, stengiantis supaprastinti finansavimo procesus, sumažinti administracinę naštą ir pagerinti prieigą pasitelkiant patogias naudoti skaitmenines priemones.